

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ЧЕРНЕНКО А.В., к.е.н.,

Полтавська державна аграрна академія

Обґрунтовано проблеми банківської системи України, а також вплив макроекономічних чинників на неї. Досліджено стан і перспективи розвитку банківської системи.

Grounded problems of the banking system of Ukraine, and also influence of macroeconomic factors on it. Investigational the state and prospects of development of the banking system.

Постановка проблеми. У сучасній економіці банківська система є не тільки базовою інфраструктурною ланкою кредитних відносин, але й ключовим елементом усієї економічної інфраструктури в державі. Будь-які прояви нестабільності у банківській системі (не кажучи вже про банкрутства банків і банківські кризи) не тільки несуть у собі загрозу для вкладників і кредиторів банків, але й можуть підірвати довіру до економічної політики держави та національних грошей. Саме з цих причин у сучасній практиці регулювання банківської діяльності особлива увага приділяється реструктуризації банківських систем як засобу забезпечення їх фінансової стабільності [2].

В Україні наявність успішно працюючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, які необхідні в умовах росту економіки. Для підвищення ефективності інвестицій необхідне існування міцної банківської системи і фінансових ринків. Завдання банківської системи не зводиться лише до забезпечення фінансових розрахунків між економічними агентами. Вона повинна сприяти створенню умов для акумулювання накопичень усіх економічних агентів і перетворенню їх на інвестиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку банківської системи України було досліджено такими відомими вітчизняними науковцями та практиками як: І. Алексєєв, О. Барановський, О. Вовчак, В. Геєць, О. Кіресєв, М. Козоріз, В. Корнєєв, М. Крупка, В. Міщенко, Т. Смовженко, В. Стельмах, І. Хома та ін.

Разом з тим питання ефективного розвитку банківської системи

з урахуванням кризових процесів України залишаються не вирішеними.

Для України кінець 2008 р. та 2009 р. виявилися одними з найскладніших за часів української незалежності. На фоні сильних політичних протистоянь Україна повною мірою відчула на собі наслідки світової фінансової кризи. Цей період відзначився жорстким протистоянням та загрозою банкрутства деяких українських банків; стрімкою девальвацією національної валюти; значним уповільненням економічного зростання та фактичним вступом до рецесії, а також обвалом фондового ринку України внаслідок масового виходу іноземних портфельних інвесторів з українських активів [5]. Причини настільки складних негативних явищ в українській економіці незмінно мають своє коріння у світовій фінансовій кризі, яка залишила як українські банки, так і корпоративний сектор країни без фактичної можливості зовнішніх запозичень, а незбалансоване строкове співвідношення активів та пасивів банківського сектору поставило ряд банків під загрозу неможливості погашення міжнародних боргів.

Формування цілей статті. Потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання в Україні. Вітчизняні банки проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних економічних змін. Швидка зміна умов функціонування, відкритість зовнішньому середовищу, схильність до внутрішніх перетворень спонукають банківську систему до постійного удосконалення. Рівень розвитку економіки значною мірою залежить від стану банківської системи [2].

Отже, банківська система потребує удосконалення, розробки фундаментальних та прикладних засад її подальшого зміцнення, усунення негативних проявів, які мають місце в сучасній банківській практиці. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність проаналізувати теоретичні основи, охарактеризувати банківську систему, запропонувати практичні рекомендації для поліпшення управління її розвитком, спрямувати цей розвиток у необхідне для економіки та суспільства русло.

Мета статті полягає у дослідженні стану та основних чинників, що впливають на розвиток банківської системи України. З метою вироблення дієвих заходів боротьби з економічною і фінансовою кризами особливу вагу слід звернути на роль кредитування та інвестування, а також основні проблеми України щодо формування антикризових заходів. Треба наголосити, що для подолання економічної кризи в Україні потрібно в першу чергу стимулювати національне виробництво шляхом активізації співпраці нашої держави з міжнародними організаціями. До речі, сьогодні це питання активно

досліджується вітчизняними науковцями і практиками.

Виклад основного матеріалу. Загалом діяльність банківської системи України спрямовується на поліпшення обслуговування економіки, передусім - депозитно-кредитного та розрахункового обслуговування. Базою успішного реформування є зміцнення стійкості банків та розвиток конкуренції у фінансовому секторі. Саме системна стійкість банків забезпечує зростання довіри до них, а відтак приплив інвестицій у банківський сектор та розширення ресурсної бази банків. Посилення конкуренції у банківській сфері створює передумови для зниження вартості послуг, підвищення їх якості та зростання попиту реального сектора економіки [1].

Банківські проблеми можуть мати декілька причин: як правило, це поєднання загальної макроекономічної нестабільності і низької рентабельності виробничого сектора. Відкрита криза навпаки є результатом фактичної або гіпотетичної нестачі ліквідності в банківській системі і призводить до ще більш серйозної макроекономічної нестабільності [3].

Проблеми в банківській системі викликають наслідки, що тягнуть за собою великі макроекономічні витрати, до числа яких входить неефективне розміщення вкладів, висока вартість фінансового перерозподілу, високий рівень процентних ставок і позичкової маржі, втручання у розвиток і роботу міжбанківських та інших фінансових ринків, нечітке або нестабільне здійснення грошово-кредитної політики, посилення практики використання іноземних валют. Врешті решт ці проблеми обумовлюють втрату економічної ефективності, зниження реального економічного росту та добробуту.

Так, відплив капіталу з банківського сектору за півроку становить 90 млрд. грн. Якщо первинна вартість ресурсів закладається на рівні 12-15% за ставки рефінансування 12%, то неможливо очікувати, що ставки за кредитом комерційного банку будуть нижчими від 21-25%. На нашу думку, антикризове рефінансування може розв'язати тільки поточні проблеми з ліквідністю, але через свою строковість воно ніяк не допоможе банкам кредитувати реальну економіку [4].

Макроекономічний аспект аналізу ефективності кредитної діяльності комерційних банків свідчить про те, що банківська система України усе ще перебуває на стадії розвитку. Розвиток ринку кредитування – це єдиний спосіб відродження економіки і стимулювання виробництва. З цією метою за необхідне видається окреслення можливих шляхів удосконалення діяльності комерційних банків щодо кредитного забезпечення суб'єктів

підприємництва. Потужним інструментом сприяння розвитку кредитування є інститут державних гарантій. Саме вони являють собою найефективніший спосіб подолання кризи довіри.

Найбільш вагомими макроекономічними чинниками, котрі перешкоджають діяльності комерційних банків, знижують ефективність їх функціонування у механізмі кредитного забезпечення підприємницької діяльності, нині залишається економічна нестабільність в країні, недосконалість податкового законодавства і нормативно-правового регулювання банківської діяльності, а також високий ступінь ризику кредитного забезпечення реального сектора економіки.

Відтак, основні напрями щодо вирішення цих проблем можна було б, на наш погляд, умовно поділити на дві групи: загальноекономічний та суто банківського спрямування.

Загальноекономічний напрям передбачає потребу у наступних заходах:

- структурної перебудови економіки із тим, щоб поліпшити фінансовий стан підприємств і підвищити їхню кредитоспроможність;
- скорочення рівня державних витрат, які поглинають значні обсяги як емітованих коштів, так і кредитних ресурсів, не створюючи при цьому нову вартість;
- реформування податкової системи і зниження частки готівки в обігу, яка, обслуговуючи тіньовий оборот поза банківською системою, суттєво знижує потенціал мультиплікаційного ефекту.

Що ж стосується власне банківського напрямку, то його основна мета, на наш погляд, має полягати у вдосконаленні відповідних елементів організації кредитних відносин, а саме:

- на рівні взаємовідносин "банк-клієнт", з точки зору підвищення ефективності кредитних операцій і поліпшення схеми надання позик;
- на рівні НБУ, з точки зору удосконалення діючого механізму рефінансування;
- на рівні самого комерційного банку, з точки зору вдосконалення відповідних аспектів фінансового менеджменту, що охоплюють продукування кредитних послуг і підтримання стабільності банківської системи шляхом мінімізації ризиків та оптимального управління портфелем кредитних вкладень загалом.

Висновки. Становлення банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дійової системи регулювання і контролю банківських операцій. Це, у свою чергу, потребує глибокого вивчення основ

сучасної банківської справи, дослідження сутності й особливостей надання різноманітних банківських послуг, дослідження та врахування міжнародного досвіду, а також перспективних можливостей розвитку фінансово-кредитної системи України в цілому.

Метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської системи, доступності кредитів для підприємств та населення, їх здешевлення потрібні насамперед подальша розбудова банківської системи, підвищення її кредитної спроможності, для чого необхідно:

- вирішувати завдання щодо підвищення рівня капіталізації банківської системи, зміцнення і поліпшення її ресурсної бази;

- підтримувати збалансованість темпів зростання кредитного портфеля з темпами капіталізації;

- забезпечити впровадження сучасних систем управління фінансами підприємств з боку комерційних банків;

- заохочувати спільні кредитні, насамперед інвестиційні, проекти комерційних банків, державних інвестиційних інститутів і приватних інвесторів;

- поліпшити кредитну політику, в тому числі щодо зниження рівня ризикованості здійснюваних операцій шляхом впровадження спеціальних інструментів страхування та резервування довгострокових кредитів;

- здійснити розбудову інститутів довгострокового кредитування, насамперед утворити Державний банк реконструкції та розвитку та забезпечити його функціонування.

Література:

1. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України / Барановський О.І. // Фінанси України. - 2007. - № 9. - С. 75-83.

2. Гроші та кредит: Підручник. - [3-тє вид., перероб і доп.] / [М. Г. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.], за заг. ред. М.І. Савлука. - К.: КНЕУ, 2002. - 598 с.

3. Нідзельська І.А. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах поглиблення фінансової кризи / Нідзельська І.А. // Фінанси України. - 2009. - №8. - С. 102-108.

4. Прядко В.В., Островська Н.С. Кредитний потенціал комерційних банків у період економічної кризи / В.В. Прядко, Н.С. Островська // Фінанси України. - 2009. - №11. - С. 73-77.

5. Сомик А.В. Умови середовища реалізації грошово-кредитної політики в Україні / Сомик А.В. // Фінанси України. - 2009. - №6. - С. 39-52